

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Рудаковська Алла Валеріївна

УДК 378.015.31:316.36-055. 26](043.3)

**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МАТЕРИНСТВА СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ В УМОВАХ ЗВО**

спеціальності 231 - «Соціальна робота»

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

Миколаїв – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили, Міністерство освіти і науки України.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент
СУРГОВА Світлана Юрїївна
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат наук з державного
управління, в.о. доцента б.в.з.
ШУЛЬГА Анастасія Алімівна
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили.

Захист відбудеться 26 лютого 2021 року 09:00 на засіданні ЕК кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Материнство є однією з найбільш значущих, фундаментальних цінностей людини. Підвищення інтересу до проблем материнства пояснюється розмиванням традиційного розуміння жінки, її призначення в світі, що відбулося у ХХІ столітті.

Зараз країна перебуває на межі демографічної кризи, молодь прагне до реалізації власних можливостей та кар'єрного росту, забуваючи про своє головне призначення – материнство, поширюються прояви безвідповідального ставлення до вже існуючих дітей та їх педагогічна занедбаність. За таких умов, виникає потреба в підготовці жіночої молоді до виконання свого материнського обов'язку та використання з цією метою виховного потенціалу закладу вищої освіти. Отже, від розвитку жіноцтва, підрівня культури материнства залежить суспільне благополуччя.

Дана проблема отримала своє осмислення у працях багатьох учених. Питанням соціалізації жіночої молоді як окремої статево-вікової групи займалися Т. Голованова, Г. Лактіонова, Л. Харченко та інші. Аспекти соціально-виховної роботи з жіночою молоддю аналізували І. Братусь, К. Левченко, К. Шалаєва. Теоретичні основи культури материнства розглядали Л. Буніна, А. Капська, Н. Максимовська, О. Тіунова, І. Шалімова. Концептуальні засади технологій особистісно-орієнтованого навчання досліджували С. Сургова, І. Беха, О. Пехота та О. Савченко.

Аналіз наукового фонду засвідчив, що тема формування культури материнства у студентської молоді є все-таки малодослідженою та потребує подальшого розгляду.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість зумовили вибір теми дослідження: «Формування культури материнства студентської молоді в умовах ЗВО».

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді в умовах закладу вищої освіти.

Згідно з метою було визначено наступні **завдання дослідження**:

- проаналізувати поняття культури материнства в науковій літературі;
- розкрити сутність та зміст поняття культури материнства;
- провести педагогічну діагностику стану сформованості культури материнства студентської молоді;
- розробити й обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді.
- виявити ступінь ефективності педагогічних умов, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді.

Об'єкт дослідження - культура материнства як феномен сучасного українського суспільства.

Предмет дослідження - педагогічні умови, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді в умовах закладу вищої освіти.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження використано комплекс **методів наукового дослідження**, а саме: теоретичні - вивчення, аналіз та синтез наукової літератури, навчальних та методичних видань відповідної тематики; порівняння та узагальнення даних; емпіричні - діагностичні методи (метод анкетування, бесіди й інтерв'ювання) для виявлення рівня обізнаності студентської молоді з питання культури материнства в навчально-виховному процесі; статистичні методи - для опрацювання отриманих даних.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні навчально-виховного процесу студентської молоді з метою формування культури материнства; дано авторське визначення поняття «культури материнства».

Теоретична значущість дослідження полягає в узагальненні емпіричного досвіду та наукових поглядів щодо формування культури материнства серед студентської молоді в умовах закладу вищої освіти; розробці теоретичних основ культури материнства молоді, обґрунтовані поняття та сутності явища, експериментальній перевірці педагогічних умов формування культури материнства у закладі вищої освіти.

Практична значущість отриманих результатів полягає в розробці й обґрунтуванні педагогічних умов, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді, їх готовності до впровадження в навчально-виховний процес закладу вищої освіти. Результат дослідження може бути використаний в процесі загально-педагогічної та спеціальної підготовки фахівців на таких дисциплінах, як «Соціальна робота з сім'ями», «Гендерна педагогіка та психологія», «Соціальна політика» та інші.

Експериментальна база дослідження: студенти I-VI курсів спеціальності соціальна робота Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Загальна кількість: констатуючий експеримент - 23 особи; формуючий - 18 осіб.

Апробація результатів дослідження здійснена на IV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції: «Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук» (м. Миколаїв, 11 грудня 2020 р.)

Публікації. Основні теоретичні та методологічні положення роботи були представлені у статті: Рудаковська А.В. Культура материнства як феномен ціннісного суспільства. Проблеми соціально-гуманітарних наук: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 11 грудня 2020 року. Запоріжжя: ТанDEM, 2020. С.353-357.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки. Список використаних джерел включає 63 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми магістерської роботи, визначено її мету та завдання; окреслено об'єкт і предмет; сформульовано методологію дослідження; аргументовано теоретичну та практичну значущість; подано відомості про апробацію результатів.

Вивчення у першому розділі **«Культура материнства як феномен сучасного українського суспільства»** теоретико-методологічних основ формування культури материнства студентської молоді в умовах ЗВО дає змогу зробити наступні висновки. Ці висновки стосуються, по-перше, аналізу поняття культури материнства в науковій літературі; по-друге розкриття сутності та змісту поняття культури материнства; по-третє, здійснення діагностики рівня обізнаності студентської молоді щодо культури материнства. Отримана інформація склала теоретичні основи роботи.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що поняття культури материнства є малодослідженим та потребує подальшого розгляду. Тому, в межах запропонованого дослідження, було сформоване авторське визначення, згідно з яким, культура материнства є ступенем усвідомлення жінкою ролі матері, її поглядів, уявлень щодо системи виховання та обов'язків загалом; складова загальної культури, що зумовлює передання жінкою норм та моральних цінностей суспільства дитині, її подальший всебічний розвиток. Загальнолюдські цінності та психолого-педагогічні знання жінки, що містять її позиції та стиль життя, щодо виховання та розвитку дитини, особисті якості та прагнення до самореалізації, притаманні певному суспільству, складають зміст культури материнства. На формування культури материнства впливають безліч факторів, від прагнень жінок досягати кар'єрних успіхів, так і до відсутності в них культурного мінімуму щодо виховання та розвитку дітей. Звідси, виникає потреба в підготовці студентської жіночої молоді до виконання свого материнського обов'язку, використанні з цією метою виховного потенціалу закладу вищої освіти.

На основі проведеної педагогічної діагностики рівня обізнаності студентської молоді щодо культури материнства в існуючих педагогічних умовах закладу вищої освіти, отримані результати дають можливість говорити нам про те, що студенти під час навчально-виховного процесу не були ознайомлені з поняттям та сутністю феномена культури материнства, вивчали лише окремі аспекти явища материнства, їх рівень знань є порівняно низьким, становить 52 %, середній - 26 % та достатній рівні - 22 %. Отримані дані свідчать про те, що під час діагностики не було виявлено сформованих знань щодо культури материнства, про це свідчить розподіл за рівнями, де у більшості студентів було зафіксовано низький та середній рівні.

Тому, перед нами стає актуальним вирішення ряду завдань, пов'язаних із збагаченням змісту навчально-виховного процесу напрямками культури материнства в умовах закладу вищої освіти, з метою ефективного

формування та удосконалення наявних знань щодо культури материнства, а також, створенням відповідних педагогічних умов для їх забезпечення.

Проведене у другому розділі роботи **«Педагогічні умови формування культури материнства серед студентської молоді в умовах закладу вищої освіти»** експериментальне дослідження щодо перевірки ефективності використання культури материнства в навчально-виховному процесі, дозволило нам зробити загальні висновки.

Відповідно до завдань дослідження ми розробили, обґрунтували, впровадили та перевірили ступінь ефективності педагогічних умов, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді. Формування культури материнства в закладах вищої освіти вбачаємо в розробленні і впровадженні в навчально-виховний процес двох педагогічних умов, спрямованих на оптимізацію процесу підготовки в технологічному плані та визначенні напрямків культури материнства.

Першу педагогічну умову визначаємо як необхідність збагачення змісту навчально-виховного процесу напрямками культури материнства. Друга педагогічна умова формування культури материнства передбачає використання особистісно-орієнтованих технологій для оптимізації процесу засвоєння знань студентами.

Як найдоцільніші були визначені шляхи впровадження першої педагогічної умови. Для доповнення змісту навчальних дисциплін в контексті культури материнства, ми обрали наступні «Соціальна робота з сім'ями», «Гендерна педагогіка та психологія», «Валеологія», «Соціальна політика» та «Практикум соціальної роботи», які було доповнено вивченням окремих тем з культури материнства. В курсі кожної дисципліни було обрано теми, безпосередньо пов'язані з об'єктом дослідження, спрямовані на формування необхідних знань щодо культури материнства серед студентської молоді. В процесі збагачення навчальних дисциплін напрямками культури материнства відбулася активізація навчально-пізнавальної діяльності студентської молоді, краще засвоєння ними знань із досліджуваної проблеми.

На етапі втілення розробленої другої педагогічної умови виникло дослідницьке завдання, що полягало в необхідності забезпечити впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання в процес формування культури материнства серед студентської молоді. З цією метою було використано дві, на наш погляд, найбільш ефективні технології особистісно-орієнтованого навчання, такі як технологія проблемного навчання та тренінгова технологія, застосовані викладачами під час викладання запропонованих дисциплін. Використані під час навчання особистісно-орієнтовані технології забезпечили організацію навчально-виховного процесу, сприяли формуванню культури материнства студентської молоді.

Проаналізувавши результати дослідження щодо сформованості знань з культури материнства студентської молоді, ми з'ясували, що на формуючому етапі експерименту початковий рівень знань у студентів становив 17 %, тоді як на констатуючому етапі був 52 %. Кількість студентів, для яких був

характерний середній рівень на формуючому етапі, становив 39 % (на констатуючому - 26 %). Достатній рівень засвідчили 44 % студентської молоді (на констатуючому етапі - 22 %). Так, показник студентів, у яких середній та достатній рівні обізнаності кількісно зріс на 13 % та 22%. Це дає можливість стверджувати, що експериментальне дослідження має позитивну тенденцію до формування знань з культури материнства в навчально-виховному процесі (табл. 1)

Таблиця 1

**Динаміка сформованості знань з культури материнства
серед студентської молоді (за даними експерименту)**

№	Рівні обізнаності щодо культури материнства	На початку експерименту		Після завершення експерименту	
		абс.	%	абс.	%
1	Високий рівень	5	22 %	8	44 %
2	Середній рівень	6	26 %	7	39 %
3	Низький рівень	12	52 %	3	17 %
Всього студентів		23	100 %	18	100 %

ВИСНОВКИ

Здійснений науковий аналіз досліджуваної проблеми та результатів проведеної експериментальної роботи дає підстави для наступних висновків:

1. На основі аналізу науково-педагогічної літератури, ми розкрили поняття культури материнства, її сутність та зміст. Поняття культури материнства є малодослідженим та потребує подальшого розгляду. Тому, в межах запропонованого дослідження, було сформоване авторське визначення, згідно з яким, культура материнства є ступенем усвідомлення жінкою ролі матері, її поглядів, уявлень щодо системи виховання та обов'язків загалом; складова загальної культури, що зумовлює передання жінкою норм та моральних цінностей суспільства дитині, її подальший всебічний розвиток.

Загальнолюдські цінності та психолого-педагогічні знання жінки склали зміст культури материнства. Прагнення жінок досягти кар'єрних успіхів, відсутність в них культурного мінімуму щодо виховання та розвитку дітей, вплинули на потребу підготовки студентської жіночої молоді до виконання материнського обов'язку, використанні з цією метою виховного потенціалу закладу вищої освіти.

2. В процесі педагогічної діагностики, ми з'ясували, що на констатуючому етапі експерименту під час діагностики, виявлено наступні результати: у 52 % студентів спеціальності «Соціальна робота» спостерігався низький рівень; у 26 % - середній рівень. Високий рівень виявлено лише у 4 студентів, що у відсотковому співвідношенні становить 22%. Отримані дані свідчать про те, що під час діагностики не було виявлено сформованих знань

щодо культури материнства, про це свідчить розподіл за рівнями, де у більшості студентів було зафіксовано низький та середній рівні.

3. Отримані результати свідчать про те, що студенти під час навчання не були ознайомлені з поняттям та сутністю феномена культури материнства, а вивчали лише окремі аспекти явища материнства. З метою удосконалення знань та навичок студентської молоді щодо культури материнства, ми розробили, обґрунтували та впровадили педагогічні умови, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді. Результат експериментальної перевірки, дозволив підтвердити припущення щодо ефективності підготовки студентської молоді в умовах закладу вищої освіти, за рахунок збагачення змісту навчально-виховного процесу напрямками культури материнства, використання під час експериментального навчання особистісно-орієнтованих технологій.

4. Проведена експериментальна робота щодо формування культури материнства серед студентської молоді в навчально-виховну процесі закладу вищої освіти мала позитивну тенденцію. Проаналізувавши результати дослідження щодо сформованості знань з культури материнства серед студентської молоді, ми з'ясували, що на формуючому етапі експерименту початковий рівень знань у студентів становив 17 %, тоді як на констатуючому етапі був 52 %. Кількість студентів, для яких був характерний середній рівень на формуючому етапі, становив 39 % (на констатуючому - 26 %). Достатній рівень засвідчили 44 % студентської молоді (на констатуючому етапі - 22 %). Так, показник студентів, у яких середній та достатній рівні обізнаності кількісно зріс на 13 % та 22 %. Це дає можливість стверджувати, що експериментальне дослідження має позитивну тенденцію до формування знань з культури материнства в навчально-виховному процесі, підтверджує висновки щодо ефективності запропонованих рекомендацій.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів указаної проблеми. Подальші науково-педагогічні пошуки передбачають використання ефективних особистісно-орієнтованих технологій в навчально-виховній роботі зі студентською молоддю, з метою формування культури материнства. Результати дослідження можуть бути використанні закладом вищої освіти в процесі загально-педагогічної і спеціальної підготовки студентів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСЕРСЬКОЇ РОБОТИ

– Рудаковська А. В. Культура материнства як феномен ціннісного суспільства. Проблеми соціально-гуманітарних наук: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 11 грудня 2020 року. Запоріжжя: Тандем, 2020. С.353-357.

Рудаковська А. В. Формування культури материнства студентської молоді в умовах ЗВО. - Рукопис.

Магістерська робота на здобуття академічного ступеня магістра за спеціальністю - 231 соціальна робота. - Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

Магістерська робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці педагогічних умов, що забезпечують формування культури материнства серед студентської молоді в умовах закладу вищої освіти. Проведена експериментальна робота щодо формування культури материнства студентської молоді, підтверджує висновки щодо ефективності запропонованих рекомендацій.

Ключові слова: материнство, культура, культура материнства, особистісно-орієнтовані технології навчання, студентська молодь.

Rudakovska A. V. Formation of motherhood culture of student youth in the conditions of ZVO. - Manuscript.

Master's Degree for Academic Master's Degree in Specialty - 231 Social work. - Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the theoretical substantiation and experimental verification of pedagogical conditions that ensure the formation of a culture of motherhood among student youth in a higher education institution. Experimental work on the formation of motherhood culture of student youth, confirms the conclusions about the effectiveness of the proposed recommendations.

Key words: motherhood, culture, motherhood culture, personality-oriented learning technologies, student youth.